

3. Звіт міністерства ветеранів URL: <https://mva.gov.ua/presenter/category/86-novini/kluchovi-rezultati-minveteraniv-za-sichen-2026-roku>
4. Статистичні дані міністерства ветеранів URL: <https://data.mva.gov.ua/>
5. Якимець В.М. Гарантована психологічна допомога та реабілітація військовослужбовців – складова національної безпеки. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2023. № 3. С. 41–50.

Загуменний В.В.,
здобувач освіти, ОПП «Економіка», 4 курс,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах повномасштабної агресії бюджетна політика України трансформувалася з інструменту макроекономічного регулювання на фундаментальний чинник національної безпеки. Саме через бюджетну систему держава забезпечує критичне фінансування оборони, соціальну підтримку населення та функціонування життєво важливої інфраструктури. Екстраординарне зростання видатків на фоні звуження внутрішньої доходної бази зумовило формування глибоких фіскальних дисбалансів, що потребує переосмислення підходів до забезпечення бюджетної стійкості.

Теоретичні засади бюджетної політики в кризових умовах досліджували І. В. Дедушев, С. О. Булгакова, С. М. Фролов та інші. Водночас питання адаптації фіскальних механізмів до тривалого воєнного шоку та оцінка структури зовнішнього фінансування потребують глибшого прикладного аналізу.

Метою дослідження є аналіз трансформації бюджетної політики України під впливом воєнного стану та обґрунтування інституційних механізмів підвищення її стійкості у середньостроковій перспективі.

До запровадження воєнного стану (2015-2021 рр.) бюджетна система України демонструвала тенденцію до стабілізації (табл.1). Державі вдалося скоротити рівень державного боргу з 67% ВВП у 2015 р. до 49% ВВП у 2021 р., утримуючи дефіцит переважно в межах 1,4–3,6% ВВП (за винятком пандемічного 2020 року). Повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року спричинило радикальну зміну пріоритетів. Якщо у 2021 р. видатки на оборону становили лише 8,4% від загального обсягу, то у 2022 р. вони зросли до 32,6%, а у 2023 р. перевищили 42%. Це ознаменувало перехід від моделі розвитку до мобілізаційної моделі бюджетного управління.

[1]

Таблиця 1

Ключові показники трансформації бюджету

Показник	2021 (довоєнний)	2022 (воєнний)	2025 (оцінка)
Частка оборонних видатків	8,4 %	32,6 %	значна частина
Міжнародні гранти у доходах	< 1 %	26,9 %	18,7 %
Рівень державного боргу, % ВВП	49 %	78,4 %	72,3 %
Дефіцит бюджету, млрд грн	188,9	918	значний

Головними викликами сучасної бюджетної політики є:

- залежність від зовнішньої допомоги: понад чверть доходів бюджету забезпечують міжнародні гранти, що створює ризики при порушенні ритмічності надходжень;

- боргове навантаження: стрімке зростання боргу (очікується до 7 трлн грн до кінця 2024 р.) вимагає нових стратегій реструктуризації та управління [2];
- структурний перекис: домінування воєнних видатків (понад 60% бюджету) відбувається за рахунок суттєвого скорочення інвестицій у людський капітал та інфраструктуру [3].

На основі проведеного аналізу пропонується вдосконалення бюджетного управління через наступні механізми:

1. Формування резерву бюджетної ліквідності: створення спеціального страхового фонду (на рівні 350–520 млрд грн) для нівелювання ризиків касових розривів у разі затримок зовнішньої підтримки.

2. Правило структури фінансування дефіциту: встановлення вимоги щодо покриття мінімум 30% зовнішньої потреби через безповоротні інструменти, що дозволить суттєво зекономити на обслуговуванні боргу.

3. Запровадження подвійного бюджетного контуру: відокремлення воєнно-оборонного та цивільного блоків планування, що дозволить чітко ідентифікувати вивільнений ресурс (до 740 млрд грн) при стабілізації безпекової ситуації [4].

4. Автоматичне «боргове гальмо»: встановлення порогу (90% ВВП), після досягнення якого автоматично обмежуються непершочергові капітальні видатки та забороняється запуск нових програм без компенсаторів [4].

Відновлення бюджетної стійкості України вимагає переходу від екстреного реагування до стратегічного управління фіскальними ризиками. Запропоновані інструменти дозволяють мінімізувати залежність від ситуативних факторів та закласти фундамент для фінансової безпеки держави як у воєнний, так і в повоєнний періоди.

Список використаних джерел:

1. Маршалок Т., Маркуц Ю., VOXUkraine. Війна і державний борг – що маємо і що буде – 2023. URL: <https://voxukraine.org/vijna-i-derzhavnyi-borg-shho-mayemo-i-shho-bude/>
2. Верстюк І. Нгомадске. Державний борг України зріс майже вдвічі за три роки великої війни. Наскільки це страшно. – 2025. URL: <https://hromadske.ua/ekonomika/239025-derzhavnyy-borh-ukrayiny-zris-mayze-vdvichi-za-tri-roky-velykoyi-viyny-naskilky-tse-strashno#:~:text=>
3. Міністерство фінансів України. Ольга Зикова: Відновлення України не зупиняється – навіть у воєнних умовах ми формуємо фундамент нової економічної моделі зростання. – 2026. URL: <https://mof.gov.ua/uk/news/olga-zikova-vidnovlennia-ukraini-ne-zupiniaetsia-navit-u-voiennikh-umovakh-mi-formuiemo-fundament-novoi-ekonomichnoi-modeli-zrostannia-5553#:~:text=>
4. Міністерство фінансів України. Верховна Рада ухвалила Державний бюджет України на 2026 рік. 2025. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/news/verkhovna-rada-ukhvalila-derzhavnij-biudzheth-ukraini-na-2026-rik-5455>

Зінченко А.Н.,

здобувачка освіти, ОПП «Економіка», 4 курс,

Науковий керівник: Мірошниченко В.В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

РЕГІОНАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ РУЙНУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ

В умовах повномасштабної війни проблема руйнування інфраструктури в Україні є однією з ключових загроз національної безпеки. Значні пошкодження транспортної, енергетичної та